

DJEČJI VRTIĆ “TINTILINIĆ”

K O Š K A

PREDAVANJE ZA RODITELJE NA TEMU:

PRIPREMA DJECE ZA ŠKOLU

Priprema djeteta za školu je veoma složen i sveobuhvatan proces koji počinje od samog rođenja djeteta, a najintenzivnije je godinu dana pred polazak djeteta u školu.

Porodica je prvi i osnovni faktor u odgoju djeteta, pa tako ima određenu ulogu i u pripremi djeteta za školu, zatim se tu uključuju drugi društveni faktori, a posebno mjesto zauzimaju predškolske ustanove.

Polaskom djeteta u školu javlja se niz problema, a neki proizlaze iz nedovoljno informiranja roditelja kako da najbolje, najoptimalnije utječu na odgoj djece u tom smislu da im najbrže i najefikasnije pomognu u direktnoj pripremi za školu. Također postoji još uvijek premalo stručne suradnje između pedagoških službi predškolskih ustanova i osnovnih škola. Najčešći problemi nastaju usljed premalog poznavanja programa odgojno-obrazovnog dječjeg vrtića od strane nastavnika razredne nastave pa često dolazi do ponavljanja već stečenog znanja, vještina i navika. Iz istih razloga stižu primjedbe da su djeca vrtića nedisciplinirana i nezainteresirana za rad u školi. Ova pojava uočena je gotovo u svim sredinama i zato novim Zakonom o odgoju i osnovnom obrazovanju, između ostalog, želi se načiniti jedinstven program odgojno-obrazovnog rada od predškolskog odgoja do usmjerenog obrazovanja i time postići jedinstvo odgojno-obrazovnog djelovanja.

Da bi dijete moglo biti sposobno da prati tok i organizaciju rada u školi, mora steći određenu zrelost usvojiti određena znanja, vještine i navike. O problemu zrelosti djeteta za školu bavili su se i još uvijek se bave naučne institucije i velik broj stručnjaka u području odgoja i obrazovanja. Utvrđeno je da su osnovni preduvjeti zrelosti djeteta za školu slijedeće komponente:

- socijalna zrelost
- emocionalna zrelost
- intelektualna zrelost
- govorna zrelost
- fizička zrelost

Svakla od ovih komponenata sadrži niz elemenata koji se zaokružuju u jednu cjelinu a one su u međusobnoj interakciji. Tako npr. dijete koje nema razvijen govor ili ima govornu grešku ne može imati razvijen proces mišljenja do toga stupnja kao dijete sa razvijenim govorom, jer je naučno dokazano da su govor i mišljenje dvije fundamentalne psihičke sposobnosti međusobno usko vezane. Dijete koje ima izražene fizičke

nedostatke bilo ekstremiteta ruku, nogu ili kralježnice neće imati razvijenu motoriku kao ono dijete koje to nema.

Socijalna zrelost djeteta počinje se u vrtiću formirati od prvog dana kada dijete otvori vrata vrtića. Ono počinje živjeti novim režimom uključujući se u život svojih vršnjaka privikava se da potrebe i zahtjeve svoje ličnosti usklađuje sa interesima i potrebama svoje grupe koja se formira i poprima kvalitete kolektiva. Proces socijalizacije djeteta od početka utjecaja do socijaliziranog djeteta ima veoma složen put koji dijete prelazi lakše u vrtiću jer je vođeno od odgojitelja koji veoma dobro poznaje psihologiju djeteta i u svakom momentu usmjerava, potiče i doprinosi socijalizaciji djeteta. Socijalizacija djeteta izaziva intenzivnu "buru" u djetetu, u njegovim htijenjima, željama, odricanjima i sl. Ona se ne postiže silom, prijetnjom i kaznom, već uzajamnim razumijevanjem ljubavlju i strpljivošću odgojitelja.

Teže je s djecom koja se kasnije uključuju u život kolektiva, a poneki tek stupanjem u školu po prvi put se odvajaju od porodice u kojoj su do sada najčešći bili "glavni i jedini".

Socijalizirano dijete slobodno jeu svom načinu ponašanja, iznošenju svojih misli, želja, oslobođeno straha spremno na suradnju i dogovor, spremno da se nečega odrekne i da nešto s drugim dijeli. Ove faze dijete prelazi u vrtiću, jer veoma često dijeli igračku ne sa jednim djetetom već sa grupom, dijeli bombone, dijeli male poslove i radne zadatke, podvrgava se životu i radu i potrebama režima dana, a sve ovo nije djetetu lako. Prve suze prilikom odvajanja od porodice, ako su u vrtiću, bezbolnije su i za dijete i za porodicu nego kada se to javlja do polaska djeteta u školu. Veoma rijetko i samo u izuzetnim slučajevima, kad posebno emotivne djece može se dogoditi, i ako su pohađala vrtić, da plaću i tuguju prvih dana škole.

U uskoj vezi sa socijalnom zrelosti je emotivna zrelost djeteta. Emotivno zrelo dijete u stanju je da usklađuje svoja čuvstva da ne ide u ekstremna raspoloženja koja će poremetiti jedan ritam rada i reda u određenoj sredini. Nije sramno izražavati svoje emocije i to je svojstveno ljudskom biću, ali je u takvom intenzitetu da remeti norme društvenog ponašanja. Sasvim je normalno da malo dijete koje još nije emotivno zrelo izražava svoju srdžbu bacanjem o pod, vriskanjem i sličnim manifestacijama da bi postiglo željeni cilj, ali to nije prihvatljivo za dijete starije grupe. Ono mora drugačije taktizirati pa čak i privikavati svoje emocije da bi došle do cilja.

U stjecanju emocionalne stabilnosti podjednako doprinose u svom djelovanju i porodica i dječji vrtić, jer od presudnog značaja je naći pravu mjeru u odgojnom djelovanju. Ovo je osnov i za formiranje karakternih osobina ličnosti i moralnih kvaliteta buduće ličnosti. Npr. u zajedničkoj igri nehotice jedno dijete će srušiti drugom kocke ili drugi materijal, sasvim je u redu da se to zajednički pokupi i kaže "Oprosti", ali

zabrinjavajuće je ako zbog toga dolazi do histeričnog plača djeteta ili čak fizičkog napada na svog malog druga. Ovakvo ponašanje karakteristično je kod djece mlađeg uzrasta, jer se kod njih tek utjeće odgojnim mjerama na razvoj emocionalne stabilnosti, a koja mora biti izražena kod djeteta starije grupe. Ili npr. nekontrolirano smijanje i ruganje kod susreta s ljudima s težim fizičkim oštećenjima ispoljit će emocionalno nezrelo dijete, dok emocionalno stabilno dijete manifestirat će čuđenje, zbunjenost i znakove suosjećanja.

Intelektualna zrelost djeteta očituje se u razvijenim psihičkim funkcijama pažnje, pamćenja, mišljenja, mašte, sposobnosti percipiranja i dr. u razvoju intelektualnih sposobnosti djeteta primarnu ulogu ima dječji vrtić. Razvoj intelektualnih sposobnosti i funkcija gradi se na iskustvu i znanju djeteta. Dječji vrtić na iskustvu djeteta sistematski i postupno gradi kod djeteta sposobnosti zapažanja svega onoga što dijete okružuje, pomaže mu da stvara pojmove, uočava uzročno-posljedične veze i odnose, razvija interes za predmete, društvene i prirodne događaje okoline u kojoj dijete živi.

Ove psihičke funkcije razvijaju se od rođenja djeteta a najintenzivnije su u starije predškolsko doba. Važno je znati da taj razvojni proces teče vrlo brzo, brže nego kasnije u životu, a poneke sposobnosti mogu se razviti do 7 godine života i do 80%. Naučno je dokazano da se u predškolsko doba najbrže razvija nervna struktura i do 90% i upravo utjecaji u toj dobi ostaju najtrajniji i zato su od presudnog značaja za daljnji odgoj i obrazovanje, te formiranje ličnosti uopće.

Intelektualno sposobno dijete za polazak u školu raspolaže osnovnim pojmovima i znanjima prirode i društva, sposobno je da logički zaključuje, uočava, uspoređuje, analizira, sistematizira, generalizira,... Razvijenost ovih misaonih operacija upućuju na stupanj razvijenosti mišljenja djeteta. Veoma je važna i sposobnost memoriranja. Predškolsko dijete mora biti u stanju da nauči, odnosno da upamti određene sadržaje, njemu primjerene. U vrtiću je to niz naučenih recitacija, pjesmica, brojalica, pitalica, pravila igara i drugih sadržaja.

Kako je prije naglašeno u uskoj vezi s mišljenjem je govor djeteta. Govor ima svoj razvojni put i zadatak je vrtića da razvija govornu sposobnost djece koji prolaze kroz određene faze. Bitno je da dijete pred polazaka u školu ovlada funkcijom govora sa određenim kvalitetama a to su: Pravilna artikulacija, gramatički pravilan govor u rodu, broju i padežu, u ovom govornom komuniciranju djeteta starije odgojne drupe mora se izražavati jasno u pravilno sastavljenim rečenicama, da odgovara na pitanja punom rečenicom da je u stanju suvislo govorom izraziti doživljaj, radnju, stanje i zbivanje. Po dr. Furlanu dijete na kraju 7 godine raspolaže sa 6.000 riječi, dok je kao trogodišnjak raspolagao sa 1.000-1.500 . Nužno je također da dijete starije predškolske dobi posjeduje i određenu kulturu govora, da je u stanju da sasluša drugog dok govori, da ne prekida sugovornika, da u grupi sačeka svoj red da nešto kaže, a ne da se komunicira u jedan glas.

Već od mlađe grupe kod djece se razvija hotimična pažnja, jer je razvoj ove psihičke funkcije usko vezan sa svim ostalim psihičkim funkcijama. Da bi se dijete polaskom u školu moglo uključiti da prati tempo rada jednog školskog sata mora biti u stanju da usmjeri pažnju na određeni sadržaj, barem 10-15 minuta. U ostvarivanju ovog zadatka podešena su i trajanja zanimanja u pojedinoj odgojnoj grupi. Upravo iz tih razloga u starijim odgojim grupama imali smo svakodnevno po dva zajednička zanimanja. Dijete sa fluktuirajućom, nestabilnom pažnjom neće biti u stanju koncentrirati pažnju na sadržaj rada u školi, stoga je neophodno da i roditelji uz dječji vrtić angažiraju dijete takvim igrama i zanimanjima koja će zahtijevati od djeteta da se duže vrijeme bavi određenom aktivnošću.

Da bi dijete lakše i brže ovladalo svim komponentama koje ukazuju na određeni stupanj zrelosti djeteta osnovni preduvjet je dobra opća fizička kondicija i zdravlje djeteta. O općem, fizičkom i zdravstvenom stanju djeteta vodi brigu podjednako porodica i predškolska radna organizacija. Prije svega, oba faktora dužna su osigurati uvjete za pravilan rast i razvoj djeteta. Poznato je da od čovjekova zdravlja i kondicije ovise radna sposobnost i otpornost organizma, mogućnost da se rad obavlja do kraja, da se dijete disciplinira, da sa punom odgovornošću preuzima obveze i da ih izvršava, jer ne želimo "atletu sa pilećim mozgom". Kod malog djeteta glava je veća od stalih dijelova tijela, a čelo dominira, veliko je isupćeno, nos niti brada nisu oblikovani i izraz lica je otvoren, u trupu nije naglašen struk, već je čitav satruk valjkast, a ramena i zdjelica iste su širine. Udovi su kratki sa mesnatim naslagama i jastučićima, to nisu mišići, zglobovi još nisu izraženi. Način kretanja popraćen je obiljem pokreta, nema ekonomizacije i koordinacije pokreta. Dijete sa takvim karakteristikama nije zrelo za školu.

Kod zrelog djeteta za školu glava je proporcionalna sa tijelom, čelo je manje isupćeno, donji dio lica je bolje oblikovan, izraz lica se suzio i zatvoreniji je. Trup nije valjkast jer se ocrtava struk i ramena. Dijete je izgledom mršavije, jer je u fazi rasta. Na udovima ocrtavaju se zglobovi i mišićni reljef. Pokreti su ekonomičniji sa sposobnošću usmjerenog kretanja prema cilju. Kod djeteta pred polazak u školu mora biti razvijena šaka i sitna muskulatura zapešća, što je neophodno za obavljanje sitnijih i složenijih radnji. Ovo je potrebno da bi dijete bilo osposobljeno za motoričku radnju početnog pisanja, jer priprema djeteta za školu ne sastoji se u tome da dijete znade pisati a pokreti teku iz ramena i lakta. Tehniku pisanja veoma brzo i bez poteškoća savladavat će ono dijete koje kroz niz aktivnosti kao crtanje, slikanje, modeliranje, trganje, naljepljivanje, rezanje i sl. osposobilo šaku za vršenje radnji kao što je pisanje. O razvijenosti i spretnosti šake i drugih dijelova tijela ovisi i savladavanje složenijih, kulturnih, higijenskih i radnih navika. Starije predškolsko dijete fizički je sposobno da samo održava osobnu higijenu i posluži samo sebe (npr. malo dijete ne zna zavezati i zakopčati odjevne predmete, jer tu radnju i ne može izvesti, dok naprotiv starije dijete to mora činiti bez poteškoća i samostalno. Ono to ne čini samo onda ako je zakazalo odgojno djelaovanje, odnosno ako to odrasli čine umjesto djeteta.)

Dijete starije predškolske dobi, upravo pred polazak u školu neophodno je osposobiti za vršenje složenijih navika i navika samo posluživanja. U formiranju ovih navika primarnu ulogu ima porodica, a zatim dj. vrtić. Važno je da roditelj , pogotovo gdje su oba roditelja zaposlena, pokažu djetetu i nauče ga kako će npr. samostalno otključati i zaključati vrata, otvoriti i zatvoriti prozore, uključiti i isključiti štednjak da si podgrije hranu i vrši druge radnje neophodne za normalan i nesmetan život. Da bi pomogli djetetu da se lakše uključi u novi način života koji mu predstoji polaskom u školu dobro je naviknuti dijete da povremeno na kraće vrijeme ostaje samo u kući. Djeci koja se do sada još nisu osamostalila da se kreću sigurno ulicom treba pomoći na taj način da u prisustvu roditelja upoznaju put od roditeljskog doma do škole, sa upozorenjima koja su to mjesta na kojima treba biti jako oprezan (prijelaz preko raskrižja), jer će na početku školovanja imati niz drugih novina i poteškoća. U vrtiću su djeca osposobljena za osnovno snalaženje u prometu, stekla osnovnu saobraćajnu kulturu, ali to treba dalje utvrđivati i nadograđivati odgojnim djelovanjem porodice.

Dio pripreme djeteta za školu sačinjava pravovremena nabavka potrebnog školskog pribora. Preporučujemo roditeljima da ovaj pribor, posebno torbu, pernicu, šiljilo pa čak i knjige daju djetetu da ga ranije upozna. U prvom manipuliranju sa školskim priborom dijete će se igrati i kroz tu igru upoznati svojstva tih predmeta, pa kada krene u školu svoju pažnju i interes usmjerit će u onu svrhu u koju je isti pribor i namijenjen (npr. dijete će vrlo rado i u nebrojeno kombinacija igrajući se nositi svoju novokupljenu školsku torbu). Kod ovog manipuliranja nužno je dijete upoznati da se ovi predmeti moraju čuvati.

Veoma je važno da roditelji izvrše psihičku pripremu djeteta pred neposredan polazak u školu. Da školu prikažu kao instituciju u kojoj će doživjeti puno radosti, naučiti čitati i pisati i saznati niz drugih stvari koje u vrtiću nisu mogli , jer su bili mali. Nedopustivo je , zastrašivati dijete školom, nastavnikom, domaćim uradcima i sl. jer takva zastrašivanja ostavljaju kod djece negativne tragove i negativna čuvstva.

Polazak u školu za svako dijete je ozbiljna prekretnica u životu, zbog toga početak školovanja zahtijeva punu pažnju u angažiranost ne samo djeteta već i roditelja. Na pitanje kada dijete treba poći u osnovnu školu uglavnom je prihvaćen kriterij starosne dobi djeteta. Zakonski propisi o polasku djeteta u osnovnu školu mijenjani su i različiti su u svijetu. Prema našim važećim zakonskim propisima dijete treba poći u školu u onoj školskoj godini u kojoj u toku kalendarske godine navrš 7 godina života. Na zahtjev roditelja dijete može poći u osnovnu školu sa 6 navršenih godina, ali prethodno se mora podvrgnuti testiranju, na osnovu kojeg komisija stručnjaka procijenjuje zrelost djeteta za školu. Ovakvo testiranje je neophodno, jer kada bismo nezrelo dijete opteretili školskim obvezama, koje nisu tako male kod djeteta mogu nastati posljedice koje ostavljaju trag cijelog života.